Рак Г.М.
Науковий керівник:
вкладач
Кучерява О.Ю.

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ

Реформа вищої школи України відбувається в умовах складних соціально-економічних перетворень. Процес демократизації суспільства сприяє визнанню людини як реальної і найважливішої суспільної цінності. Сучасне суспільство вимагає таких фахівців, які мають відповідні професійно важливі якості, і психологічно готові працювати в умовах ринкових відносин. Протягом останнього десятиріччя широко обговорюється проблема зміни когнітивної орієнтації освіти на особистісно орієнтовану (Н.Алексєєва, Г.Балл, Д.Бєлухіна, В.Серікова, І.Якиманська). Проблемами психології і педагогіки вищої школи займалися С.Архангельський, М.Дьяченко, Л.Кандибович, Н.Кузьміна та ін. [1, 52].

Вивчаючи проблему впливу професійної освіти на становлення особистості, дослідники (К.Абульханова-Славська, В.Дружиннік та ін.) підкреслюють, що одним з основних завдань практичної психології і, зокрема, практичного психолога в системі професійної освіти є розробка критеріїв особистісного розвитку професіонала на основі системно-діяльнісного підходу.

Теоретичний аналіз дозволив виділити компоненти професійної спрямованості. саме: мотиви (наміри, інтереси, схильності), ціннісні орієнтації (значення праці, зарплата, кваліфікація тощо), професійну позицію (ставлення до професії, настанови, очікування і готовність до професійного розвитку), соціально-професійний статус.

Дослідники відзначають, що на різних стадіях становлення різний психологічний зміст цих компонентів, обумовлений характером провідної діяльності і рівнем професійного розвитку особистості.

Друга підструктура суб’єкта діяльності – це професійна компетентність – сукупність професійних знань, умінь, засобів виконання професійної діяльності. Основні її компоненти: 1) соціально-правова компетентність – знання й уміння у сфері взаємодії з суспільними інститутами і людьми; 2) спеціальна компетентність – підготовленість до самостійного виконання конкретних видів діяльності, уміння вирішувати типові і професійні задачі оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно набувати нові знання й уміння за фахом; 3) персональна компетентність – здатність до постійного професійного зростання й підвищення кваліфікації, а також реалізація себе у професійній сфері; 4) аутокомпетентність – адекватне уявлення про свої соціально-професійні

характеристики і володіння технологіями подолання професійних деструкцій. [2, 12].

Е.Зеєр акцентує свою увагу на тому, що професійно обумовлені структури діяльності й особистості є психологічною основою конструювання технологій професійного розвитку фахівця, та виділяє три етапи цієї процедури:

1) цілепокладання, формулювання завдань професійного розвитку особистості фахівця; 2) визначення змісту професійно-розвиваючого навчального матеріалу, складання програми; 3) визначення складу активних форм і методів взаємодії викладачів і психологів зі студентами.

Завданнями першого етапу є: актуалізація професійно-психологічного потенціалу особистості; стимулювання й мотивування професійного зростання, кар'єри; підвищення соціально-професійної компетентності; діагностика і корекція професійно-психологічного профілю фахівця; розвиток професійно важливих якостей і ключових кваліфікацій; формування соціально-професійних та інтелектуальних умінь; освоєння компетентних технологій професійної поведінки; розвиток позитивної професійної Я-концепції і проектування сценаріїв професійного розвитку; подолання деструктивного розвитку особистості фахівця (криз, деформацій).

Найважливішими складовими психологічної діяльності людини є її якості. Їх розвиток у процесі професійного становлення призводить до формування професійно важливих якостей, під якими В.Шадріков розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність успішності її освоєння. До професійно важливих якостей він відносить також і здібності.

Найважливішою професійно обумовленою підструктурою особистості є професіонально значущі психофізіологічні властивості. Розвиток цих властивостей відбувається в ході освоєння діяльності. При цьому одні психофізіологічні властивості визначають розвиток професійно важливих якостей, інші, професіоналізуючись, набувають самостійного значення.

Таким чином, модель фахівця має бути динамічною: у ході формування професіонала повинні змінюватись окремі кваліфікаційні характеристики і зв'язок між ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А.Г. Психология личности. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
2. Балл Г.А. Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологи. – К., Донецк, 1993. – 32 с.
3. Зеер Э.Ф. Психология личностно-ориентированного профессионального образования. – Екатеринбург: Изд-во Урал. гос. проф.-пед. ун-та, 2000. – 258 с.